

REISJÄRVI 2011

Kumpuniemen asemakaava.
Valkeisjärven, Syväjärven ja
Tielammen ranta-asemakaava.
Arkeologinen selvitys

Jaana Itäpalo 15.11.2011

K-P:N ARKEOLOGIAPALVELU

Sisällysluettelo

	s.
1. Perustiedot.....	2
2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät.....	2
3. Tulokset.....	4
4. Yleiskartat.....	5
5. Kohdeluettelo.....	6
6. Kohdekuvaukset.....	7
7. Kirjallisuus ja lähdeluettelo.....	10

Kansikuva: Valkeisjärveä etelärannalta kuvattuna.

1. Perustiedot

Inventointialue: Reisjärven Kumpuniemen asemakaava ja Valkeisjärven, Syväjärven ja Tielammen ranta-asemakaava

Työaika: Kenttätyöaika 28-29.10. ja 11.11.2011, yhteensä 2,5 kenttätyöpäivää

Peruskartat: 234302 ja 234305

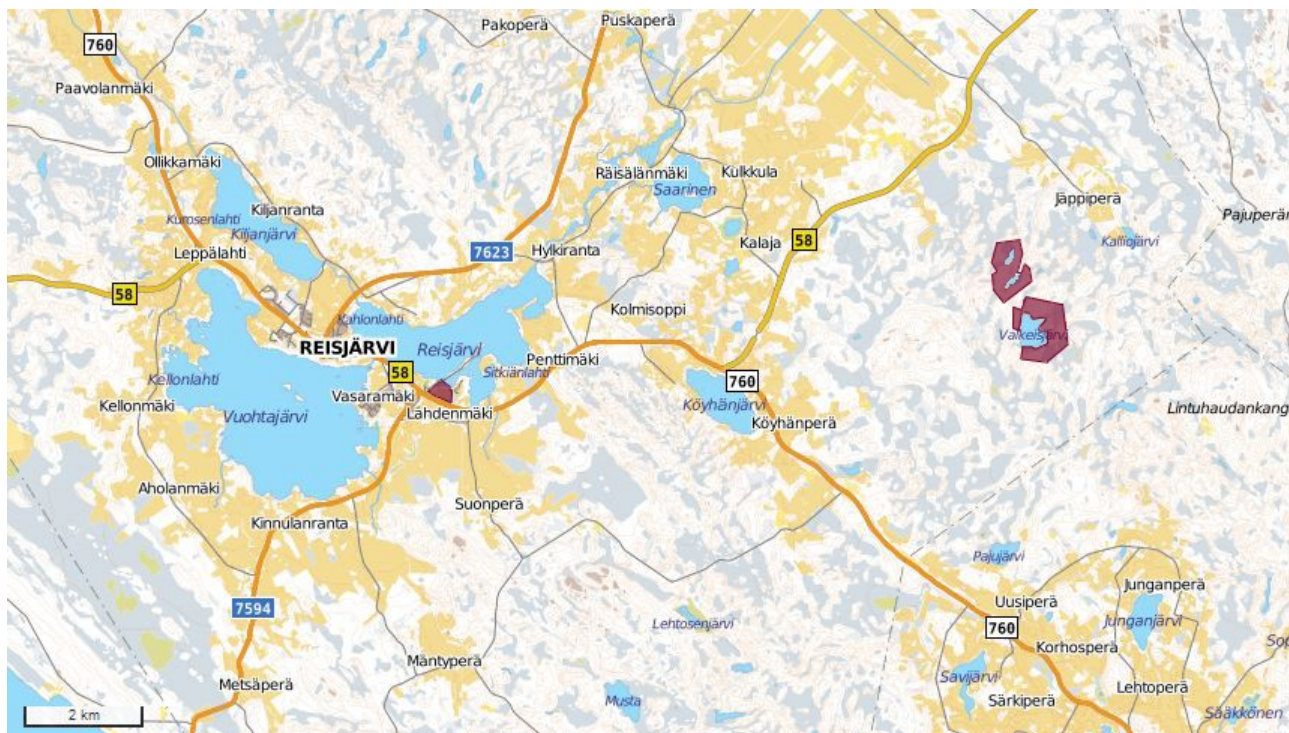
Kustantaja: Reisjärven kunta

2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät

Reisjärven kunnassa on käynnissä Kumpuniemen asemakaavan muutostyö ja saman aikaisesti on käynnistynyt Valkeisjärven, Syväjärven ja Tielammen ranta-asemakaavan laatiminen (kartat 1-3, s. 2 ja 5). Kumpuniemen kohdealue sijaitsee Reisjärven toisen ison pääjärven, Reisjärven etelärannalla, Susisaarentien ja Pihtiputaantien (kt 58) välissä. Järven ympäriltä tunnetaan useita kivikautisia asuinpaikkoja sekä irtolöytöjä. Kaavan suunnittelualueelta ei kuitenkaan ollut tiedossa kiinteitä muinaisjäännöksiä tai irtolöytöjä. Kohdealuetta lähinnä sijaitseva löytöpaikka on n. puolenkilometrin etäisyydellä Savolassa. Kyse on yksittäisestä kivikautisesta esinelöydöstä, jonka tarkkaa löytöpaikkaa ei tiedetä.¹ Savolan löydön ja useiden järven ympäriltä tunnettujen kohteiden perusteella oli hyvin mahdollista, että Kumpuniemen alueelta voisi löytyä merkkejä esihistoriallisesta toiminnasta.

Valkeisjärven, Syväjärven ja Tielammen suunnittelualue sijaitsee n. 12 km Reisjärveltä itään. Kaavan tai sen lähialueelta ei tunnettu muinaisjäännöskohteita tai irtolöytöjä. Alueella ei ole suoritettu arkeologista inventointia.

Museovirasto on todennut 22.9.2011 antamassaan lausunnossaan, että molemmilla suunnittelualueilla arkeologinen selvitys on tarpeen tehdä.

Kartta 1. Kumpuniemen sijainti Reisjärven etelärannalla, idässä ranta-asemakaavan sijainti.

¹ <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Esiselvitys - alueen kuvaus

Kumpuniemen alue on lähinnä viljelyksessä olevaa pelto, entistä peltoa ja vesijättöä, pohjoisessa pieni osa järveä sisältyy kaavaan. Maasto viettää loivasti rantaan ja itään entisille pelloille ja niityille, joilla kasvaa nykyisin metsää. Etelässä inventointialue rajautuu Pihtiputaantiehen (kt 58) ja lännessä Susisaarentiehen. Kaavan alue sijaitsee n. 114-120 m mpy, jonka vastaa myöhäismesoliittista aikaa n. 6400-6200 eKr. Vielä 115 metrin muinaisranta-alueella Reisjärven pääjärvet olivat yhteydessä Ancyliusjärveen kapean koilliseen suuntautuvan salmen kautta. Maanpinnan muotojen perusteella pellon alueella otollista aluetta esihistorialliselle toiminnalle ovat itään- ja länteen viettävä alue molemmin puolin pellon korkeinta kohtaa. 1840-luvulta peräisin olevasta pitäjänkartassa käy selville tilanne ennen järvenlaskua, jolloin Vuolta- ja Reisjärven välillä oli vielä n. 200 m leveä salmi, joka nykyisin on vain n. 20 m leveä. Kohdealueella peltoja oli samoilla alueilla kuin nykyäänkin.²

Järven rannoilta tunnetut löydöt ajoittuvat melkein kaikki kivikaudelle. Järven itäpäässä sijaitsevista Luotolan Hylkirannan kohteesta on myös löytynyt Sär 2-keramiikkaa, jonka yleisajoitus on pronssi- tai rautakautinen. Vastarannalta Luomalan kohteesta on löytynyt kivinen pronssikaudelle ajoitettu rombikirves.

Valkeisjärven, Syväjärven ja Tielammen inventointialue on lähinnä metsää, suota ja rämettä. Korkeus n. 125-140 m mpy vastaa keskimesoliittista aikaa. Alue on asumaton, Valkeisjärven ja Syväjärven rannoilla on muutamia vapaa-ajan asuntoja. Maisemassa vuorottelevat kivikkoiset mäet, rämeet ja suot. Rantoja kiertää suurelta osin tasaiset turvevyöhykkeet. Suhteellisen korkeita ja jyrkkiä veteen laskevia rantoja löytyy Valkeisjärven pohjois- ja länsirannalta ja molemmin puolin Syväjärveä. Pudotusta on yli viisi metriä muutamien kymmenien metrien matkalla. Valkeisjärven länsipuolella kulkee pohjoiseteläsuuntaisesti voimalinja, joka sijoittuu osin inventointialueelle. Kohdealue on ollut asumaton historiallisella ajalla, mutta tietoja kaskiviljelyn harjoittamisesta on. 1840-luvun pitäjänkarttaan on merkitty peltoja Valkeisjärven lounaisrannalle. Tämä alue sijaitsee voimalinjan alapuolella kaavan suunnittelualueen ulkopuolella. Samaan karttaan on merkitty järven luoteisrannalle toinen alue, joka on ollut viljelyä.³ Nykyisin tällä paikalla on kaksi vapaa-ajan asuntoa, muinaispellon alueella on nyt entinen niittyalue.

Kenttätyömenetelmät

Kumpuniemen alueella pellot olivat puinnin jäljiltä. Kulttuurikerroksia ja muita esihistorialliseen toimintaan viittaavia merkkejä etsittiin kaivamalla neljä 50 cm halkaisijaltaan olevaa koekuoppaa ja lisäksi tehtiin 26 lapionpistoa peltokerroksen läpi puhtaaseen hiesukerrokseen asti. Jossain määrin oli mahdollista tehdä myös pintahavaintoja, koska pellon pintaa oli paikka paikoin auki koko peltoalueella. Valkeisjärven, Syväjärven ja Tielammen alueen kankaat ja mäet käveltiin läpi, tarkemmin inventoitiin vesistöjen korkeammalle kohoavat lähirannat.

Rakenteiden ikää on selvitetty pintapuolisesti tarkastelemalla ja kairaamalla. Työssä käytettiin EG-NOS-yhteensopivaa paikanninta, jolla mitattiin rakenteiden sijainti ja havaintopisteet. Kohteet valokuvattiin ja niistä kirjattiin havainnot sekä maasto-, maaperä- ym. havainnot sekä mahdolliset taustatiedot.

2 Arkistolaitos, digitaalinen arkisto, pitäjänkartta, <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6181112>

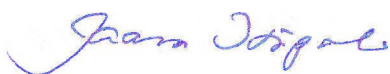
3 Arkistolaitos, digitaalinen arkisto, pitäjänkartta, <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6181154>. Yleisesti Reisjärven historiallisesta asutuksesta, Suur-Kalajoen historia I. 1956 ja Reisjärven kirja. 1987.

3. Tulokset

Inventoinnissa löytyi 2 uutta historiallisen ajan kohdetta, molemmat Valkeisjärven rannalta. Järven pohjoisrannalta löytyi rakennuksenpohja ja luoteisrannalta kellarinpohja. Molemmat rakenteet voivat olla yli sata vuotta vanhoja. Järven länsirannalla kulkevan n. 50 m leveän voimalinjan alueella alkuperäiset maakerrokset ovat häiriintyneet tai hävinneet kokonaan ja mahdolliset muinaisjäänökset ovat voineet tuhoutua viimeistään voimajohtolinjauksen rakentamisen yhteydessä. Voimalinjan alueella on voinut olla kaskipeltoja. Tietoa alueella kaskeamisesta saatiin myös maastotyön aikana alueella liikkuneelta paikkakuntalaiselta, jonka mukaan ruiskaski on ollut ainakin Valkeisjärven lounaispuolella Valkeisentien ja pohjoiseen kääntyvän tien risteuksen itäpuolella voimalinjan alla. Tämä alue ei kuulunut inventoinnin piiriin.

Kumpuniemen alueen tarkastuksessa peltokerroksista tai niiden alapuolelta eikä muualtakaan kohdealueelta löydetty merkkejä esihistoriallisesta toiminnasta. Peltoalueen ja sen länsipuolitse kulkevan Susisaarentien välisellä alueella alkuperäiset maakerrokset ovat kokonaan tuhoutuneet voima- peräisen maankäytön seurauksena. Kaavan pohjoisosaan sijoittuva ranta on entistä vesijättöä, ja sinne on nostettu ruoppausmaata 2009-2010.⁴ Sielläkin alkuperäiset maakerrokset ovat kokonaan tuhoutuneet.

Lestijärvellä 15.11.2011

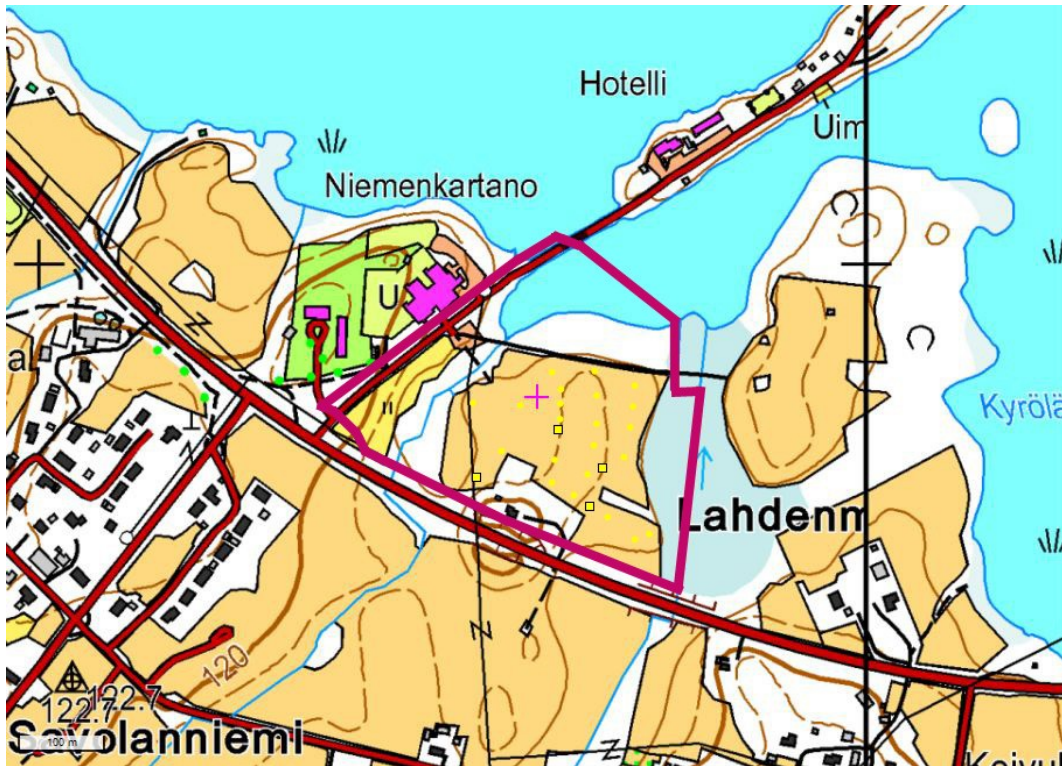

Jaana Itäpalo

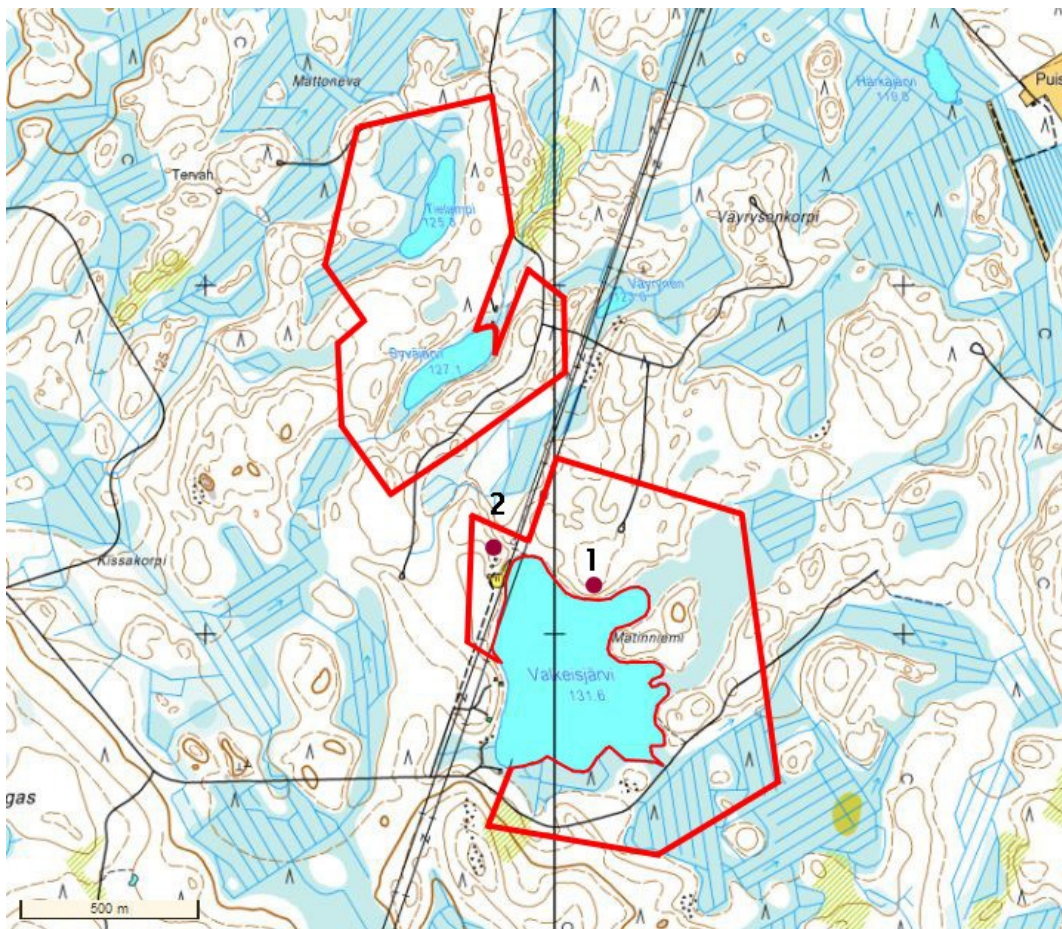
⁴ Kumpuniemen alueen asemakaavan muutos. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma 6.9.2011. Reisjärven kunta. Pöyry Finland Oy, s. 3.

4. Yleiskartat

© Maanmittauslaitos, lupa 564/KP/09

Kartta 2. Kumpuniemen kaavan alue. Keltaisella koekuopat.

Kartta 3. Valkeisjärven, Syväjärven ja Tielammen ranta-asemakaava. Punainen piste; muinaisjäännös.

5. Kohdeluettelo

Historiallisen ajan muinaisjäännökset

	s.
1. VALKEISJÄRVI (uusi kohde)	7
2. VALKEISJÄRVI 2 (uusi kohde).....	9

6. Kohdekuvaukset

Historiallisen ajan muinaisjäännökset

1. VALKEISJÄRVI

<i>Mj-rekisteri:</i>	<i>uusi kohde</i>
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Mj-tyyppi:</i>	tilapäisasumukset
<i>Tyypin tarkenne:</i>	rakennuksenpohjat
<i>Ajoitus yleinen:</i>	historiallinen 1800-1900-luku
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	2
<i>Lukumäärä:</i>	1

Paikkatiedot

<i>Karttalehti:</i>	234305
<i>Etäisyystieto:</i>	Reisjärven kirkosta noin 12,2 km itään
<i>Koordinaatit:</i>	P (YKJ): 7058131 I (YKJ): 3410110
<i>Koord.selite:</i>	rakennuksenpohjan kaakkoisnurkka

<i>rajapisteet:</i>	p (kkj 3)	i
R1	7058135	3410111
R2	7058131	3410110
R3	7058127	3410110
R4	7058127	3410100
R5	7058133	3410094

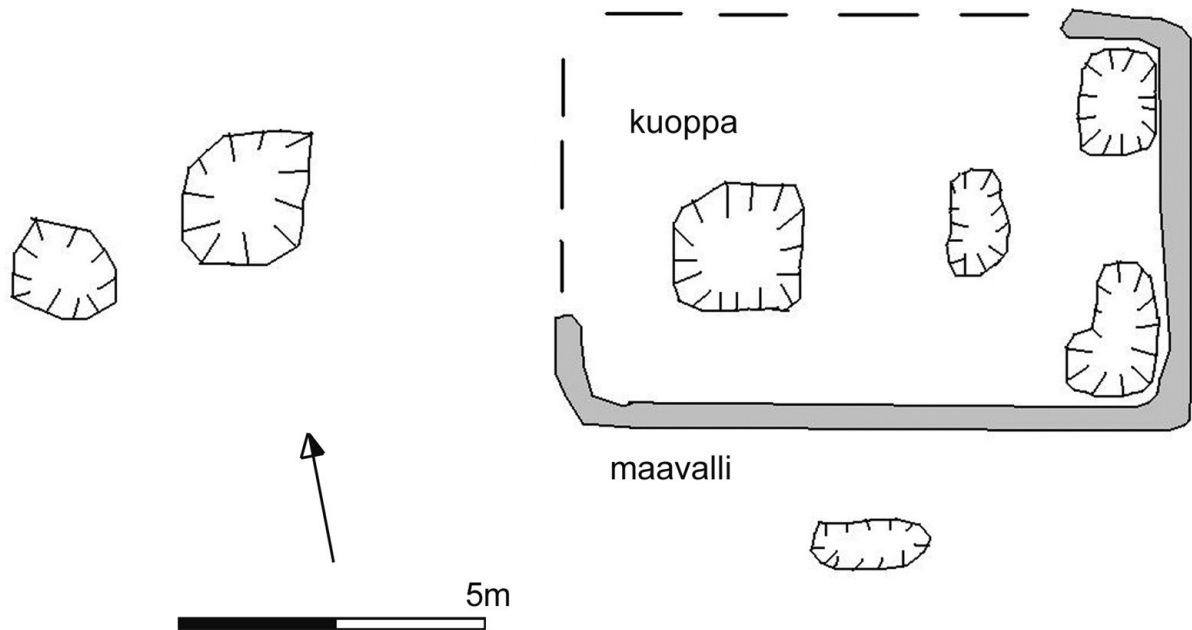
Tutkimustiedot

<i>Inventointimenetelmät:</i>	pintahavainnot, kairaus
-------------------------------	-------------------------

Maastotiedot: Reisjärven Jäppiperältä n. 2,5 km etelälounaaseen Valkeisjärven pohjoisrannalla, kankaan korkeimman kohdan eteläreunalla, n. 40 m järven rannasta pohjoiseen. Paikalla kasvaa vajaa 100 vuotta vanha mäntyvaltainen metsä. Alueella esiintyy runsaasti katajaa.

Kuvaus: Kohteessa on n. 10 x 6,5 m kokoinen rakennuksenpohja. Reunoilla on n. 20 cm korkea ja n. 30-40 cm leveä maavalli, joka erottuu hyvin itä- ja eteläsivulla, länsi- ja pohjoissivu on epämääräisempi. Keskellä on neljä n. 1,5-2 m halkaisijaltaan olevaa kuoppaa, joista maa on nostettu seinäpenkkaan. Selvästi erottuvan rakenteen länsipuolella on vielä kaksi kuoppaa, joiden päältä on ajettu metsäkoneella. Mahdollisesti kuopat kuuluvat toiseen rakennukseen. Tulisijan paikkaa rakenteesta ei löytynyt. Huuhtoutumiskerros puuttuu ja tämän perusteella kyseessä on nuori muinaisjäännös. Kohde voi liittyä esimerkiksi metsätöihin.

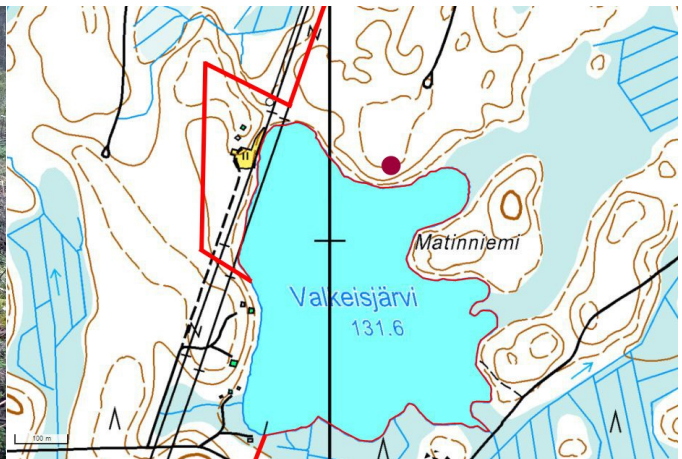
Ehdotus suoja-alueeksi: 2 m rakenteen reunoista.

Kartta 4. Hahmotelma rakennuksen pohjasta.

Kuva 1. Rakenteen itäpään maavallia ja kaakkoisin kuoppa kuvattuna kaakosta.

Kartta 5. Valkeisjärvi. Punainen piste, rakennuksen pohja, pun. viiva; kaavan raja.

2. VALKEISJÄRVI 2

<i>Mj-rekisteri:</i>	<i>uusi kohde</i>
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös
<i>Mj-tyyppi:</i>	kivirakenteet
<i>Tyypin tarkenne:</i>	kellarit
<i>Ajoitus yleinen:</i>	historiallinen 1800-1900-luku
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	2
<i>Lukumäärä:</i>	1

Paikkatiedot

<i>Karttalehti:</i>	234305
<i>Etäisyystieto:</i>	Reisjärven kirkosta noin 11,9 km itään
<i>Koordinaatit:</i>	P (YKJ): 7058238 I (YKJ): 3409824

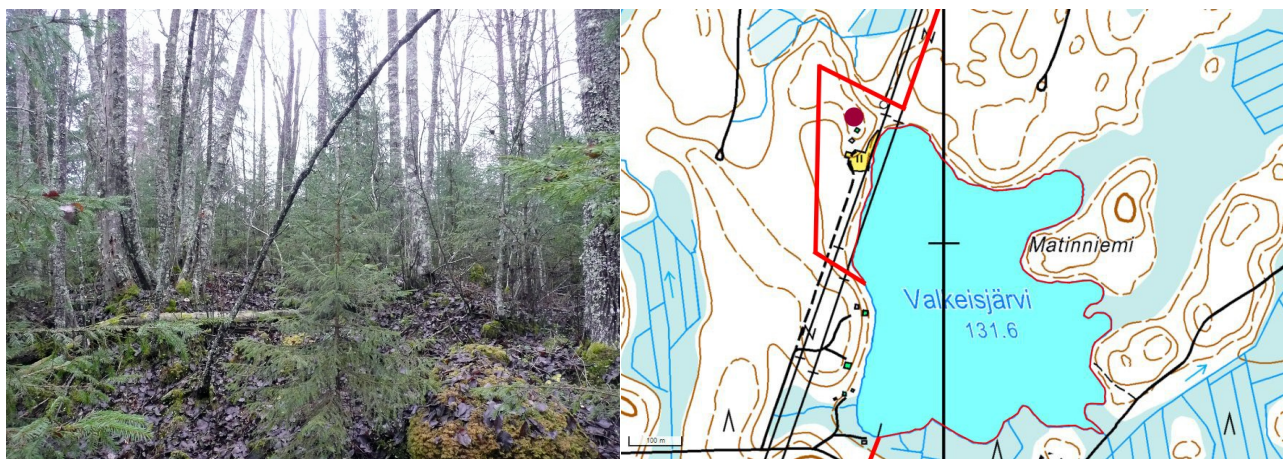
Tutkimustiedot

Inventointimenetelmät: pintahavainnot, kairaus

Maastotiedot: Noin 2,5 km Reisjärven Jäppiperältä etelälounaaseen Valkeisjärven luoteisrannalla, paikalla pohjoisempaan sijaitsevasta vapaa-ajan asunnosta n. 20 m pohjoiseen. Paikalla kasvaa tiheä nuori kuusikko, aluskasvillisuutena mm. apilaa ja saniaista. Maaperä on kivikkoista.

Kuvaus: Kohteessa on n. 5 m halkaisijaltaan oleva pyöreä kellarinpohja pohjoiseen laskevan rinteiden reunalla. Rakenne erottuu noin 1,5 m leveänä ja 50 cm korkeana maasta ja kivistä koostuvana vallina. Oviaukko on ollut pohjoissivulla. Molemmiin puolin oviaukkoa on n. 5 metrin matkalla kivillä pohjoiseen laskevalla rinteellä. Ympäristön maaperässä todettiin hiiltä, joka voi olla merkki kaskiviljelystä. Kesämökkien piha-alueella ja hieman alempana rinteessä on ainakin kolme pientä maakellarinpohjaa, mutta jotka ovat osin tuhoutuneita.

Ehdotus suoja-alueeksi: 2 m rakenteen reunoista.

Kuva 2. Kellarinpohja kuvattuna pohjoisesta.

Kartta 6. Valkeisjärvi 2.

7. Kirjallisuus ja lähdeluettelo

Arkistoaineisto:

Arkistolaitos, digitaalinen arkisto, pitäjänkartasto, Reisjärvi :

<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6181154>

<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6181112>

Julkaisematon materiaali:

Kumpuniemen alueen asemakaavan muutos. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma 6.9.2011. Reisjärven kunta. Pöyry Finland Oy.

Valkeisjärven, Syväjärven ja Tielammen ranta-asemakaava. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma 6.9.2011. Reisjärven kunta. Pöyry Finland Oy.

Kirjallisuus:

Reisjärven kirja. 1987.

Suur-Kalajoen historia I. 1956.

Internet-dokumentit

Museovirasto: Kulttuuriympäristön rekisteriportaali:

<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>